

Mnohomluvnost ve velení

Podplukovník Vladislav Nosek

Jednou z mnoha příčin opožďování informací je **mnohomluvnost**. Za mnohomluvnost pokládáme všechno, co velitel zná a co nemá vliv na stávající situaci. Mnohomluvnost snižuje možnost účinně reagovat na situaci, ztěžuje obsahovou orientaci ve zprávách, zahlcuje spojovací kanály, ztěžuje utajení, klade větší požadavky na čas ve všech směrech.

Na mnohomluvnost ve zprávách a hlášeníh při jejich předávání utajeně mají vliv dvě hlavní složky:

- **člověk**, který myšlením zpracovanou vojenskou skutečnost převádí do jazykové podoby — formuluje ji, a
- **pracovní pomůcky** (hovorové signální tabulky), jejichž pomocí je již zformulovaná vojenská skutečnost převáděna do formy kódogramu.

Podíl člověka na rozsahu mnohomluvnosti

Nedodržování zásad velitelského jazyka má největší vliv na rozsah mnohomluvnosti. Stále ještě nedovedeme rychle převádět své myšlenky do žádoucí jazykové formy. Analýza vševojskových zpráv z průběhu řízení boje na jednom VŠC ve VA AZ v r. 1965 ukázala na nejčastější projevy mnohomluvnosti, které jsou především způsobeny:

- a) Odesláním částečně nebo zcela nevyhovujících zpráv na úkor nezbytných faktů. Např.:

Poř. čís.	Zachycené zprávy	Počet slov	Zprávy kvantitativně upravené	Počet slov	Snížení v %
1.	Nepřítel pronikl do prostoru bojové činnosti 8 td na naše území a postupuje ve směru A,B,aC,D do hloubky 7—10km.	25	Nepřítel dosahuje čáry M, N. Postupuje směrem na B. a D.	11	56 %
2.	23 msd na směru A,B, pronikla svým pravým křídlem 15 tp na území nepřítel do hloubky asi 3—4 km a dále zvolna postupuje ve směru C,D.	31	tp bojuje na čáře F,G. Zvolna postupuje na D.	11	64 %
3.	Pluk překročil LABE a vytvořil předmostí na čáře	8	Pluk bojuje na čáře	4	50 %
	PO ovládl hlavní přechody přes státní hranici v úseku A,B.	12	PO ovládl A,B	5	60 %

Příklady dokazují, že odesílatelé nepřemýšleli o tom, co si nadřízený orgán může vydedukovat a znát z jiných pramenů, a co je bezpodmínečně nutné mu hlásit. Takovéto zprávy svědčí o naprostém nedocenění úlohy vojenské mapy, která je nositelem velkého množství informací. Adresát si může z hlášení (ve kterém udána konkrétní čára) přečíst a velmi snadno vydedukovat:

ad 1. Dosáhl-li nepřítel čáry M, N,

— pak tedy pronikl do prostoru bojové činnosti 8. td, což zjistí ze zakreslené bojové sestavy vlastních vojsk,

— bojuje se již na vlastním území a v hloubce, kterou si může snadno změřit.

ad 2. Bojuje-li 15. tp na čáře F, G,

— bojuje i právě křídlo 23. msd na této čáře, protože je mu známa příslušnost 15. tp k 23. msd a rovněž zná, v jaké sestavě plní tento svazek nařízený úkol,

Názory — ohlasy

— pronikl již na území nepřítele do hloubky, kterou si snadno zjistí pouhým pohledem na mapu.

ad 3. Bojuje-li pluk na čáře...; ovládl-li PO úsek A, B. apod.,

— že tyto útvary jsou před (za) řekou, osadou, státní hranicí apod., a že (ne) ovládly přechody přes řeku, státní hranici, pohraniční hory apod.

Znalost konkrétního rozmístění vlastních jednotek v terénu umožňuje nadřazenému učinit si ještě celou řadu dalších závěrů:

— o činnosti vlastních vojsk,

zda stojí, odchází, postupují, jak rychle se pohybují, (ne)ovládla nařazené objekty, (ne)plní nařazený úkol, (ne)změnil se směr činnosti, v jaké jsou sestavě apod.;

— o činnosti nepřítele,

když vlastní postupují, nepřítel asi ustupuje, když my plníme úkol, nepřítel jej neplní, my odcházíme — nepřítel postupuje apod.;

— o terénu

o konkrétní tvářnosti terénu a jeho možných vlivech na další bojovou činnost.

Znalost faktů KDY? KDO? KDE JE? jsou pro řídící orgány nezbytné, neboť jim poskytují informace pro správné rozhodnutí.

b) Směšování velitelského jazyka s hovorovou mluvou vojenské osvěty. Např.:

Zachycená zpráva	Počet slov	Její možné znění po kvantitativní úpravě	Počet slov	Snížení v %
8 tp v úporném nočním boji zasadil všechny prapory do 1. sledu.	13	Během noci zasazeny všechny prapory do 1. sledu	8	
Po vyvedení ?mb nepřítele vzrostl odpor a postup pluku byl zastaven. Vzhledem k zasazení dalších záloh nepřítele hrozí nebezpečí sražení pluku z dosažené čáry.	26	Nepřítel zasadil ?mb a další zálohy. Pluk nucen přejít do obrany.	13	
Žádám o přidělení prostředků k vytvoření hloubky obrany.	8	Žádám o zesílení pro vytvoření hloubky obrany	7	
Celkem	47	Celkem	28	40 %

c) Vžitými návyky ve vyjadřování. Např.:

Aktivní obranou..., Úpornou obranou..., Rozhodným úderem..., Aktivní a úpornou obranou..., K 16.00 hod. pluk ovládl čáru A, B, C, D, 1. prapor bojuje na čáře A, B; 2. prapor... (Celkovou situaci pluku je možné vydedukovat ze situací jednotlivých praporů a je proto zbytečné ji uvádět.)

Ve vyslovování číslic:

Číslo	Dosavadní formulace	Počet písmen	Upravená formulace	Počet písmen	Snížení v %
475	čtyřista sedmdesát pět	20	čtyři, sedm, pět	12	40 %
542	pětset čtyřicet dva	17	pět, čtyři, dva	11	36 %
3893	třítisíce osmset devadesát tři	27	tři, osm, devět, tři	14	48 %
	třicet osm, devadesát tři	21			33 %

d) Zbytečným opakováním anebo zdůvodňováním toho, co se nemění, co je samozřejmé. Např.:

„S dosavadními posilovacími prostředky...“ (Pokud je nadřízený neodebírá, není třeba o nich hovořit.)

„15. msd svým 15 tp...“, „3 prapor 7 msp...“, „VS 7 masp...“ apod. (O bližší identifikaci vlastních jednotek není nutné se zmiňovat. O kterou jednotku jde, doví se adresát ze záhlaví anebo podpisu na kódogramu.)

„Má zasazeny všechny prapory...“ (To je adresátovi jasné, zná-li jejich konkrétní umístění na bojišti.)

e) Neujasněností obsahu „Bojového hlášení“ (Bojového nařízení) v různých situacích.

Projevuje se snaha za všech okolností podávat tzv. „Úplné bojové hlášení“, jehož možný obsah a struktura jsou uvedeny v předpisech, bez ohledu na konkrétní situaci, potřebu a čas. Svědčí to o dogmatickém chápání příslušných ustanovení předpisu a o negování faktů, jež jsou z dosavadního průběhu boje nadřízenému již známy. Tak se velmi často opakuje síla a číslování nepřátelských jednotek i přesto, že se v průběhu boje tyto jednotky nezměnily, opakují se ztráty, situace sousedů apod.

V „bojových nařízeních“ se mnohomluvnost nejčastěji projevuje v tom, že nadřízený velí za podřízeného; zbytečně podrobně mu určuje, jak a jakými prostředky má splnit nařízený úkol.

f) Nejednotností pravidel

Pro udávání počtu bodů z mapy nejsou stanovena pevná pravidla. Přitom každý zbytečný bod z mapy rozšiřuje obsah zprávy, při udávání koordinát z mapy, o dvě trojčíslí.

Dosud udáváme „směr“ nebo „úsek“ zásadně dvěma body. Např.: „...ve směru A, B“; „...v úseku A, B“; apod. často však stačí udat: „...ve směru na A“; „...oboustranně C“.

Podobně při udávání obsazeného, zaujatého či ovládnutého prostoru používáme 3, 4 i více bodů. Tento způsob je sice přesný, ale časově dosti náročný. Stojí za úvahu vyzkoušet udávání středu plochy jedním bodem + poloměr. Tím ušetříme 4, 6 i více trojčíslí. Ovšem tam, kde to situace vyžaduje, použijeme více bodů. U prostoru, který je oběma stranám již známý, stačí pak uvést: „Zaujal jsem nařízený (plánovaný) prostor, ovládl jsem BÚ, NÚ apod. bez koordinát.“

Často nadbytečně udáváme body i při určování pochodových os, objížděk, rozhraní a směrů hlavního úderu. Měli bychom udávat jen takové body, ve kterých se přímočarost lomí.

Jako výkaz o činnosti

slouží velká většina zpráv u štábů cvičících bez vojsk. Při cvičeních, kdy štáby vystupují jako koncové stupně a nemají přímé podřízené, „vyrábějí“ různá hlášení a nařízení jenom proto, že **množství** (které je na pohled evidentní) bývá mnohdy základem měřítkem pro posouzení zatíženosti a využití cvičícího velitele a štábu. Taková praxe je škodlivá. Pro hodnocení práce velitelů a štábů všech stupňů je rozhodující především kvalita a činnost jejich práce!

Tyto všechny projevy mnohomluvnosti se dají odstranit při odborné přípravě velitelů a štábů.

Podíl pomůcek utajeného velení na rozsahu mnohomluvnosti

Nedostatečně promyšlený obsah

pomůcky zvyšuje též mnohomluvnost. Obsah musí zabezpečovat předání skutečností, jež se odehrávají na bojišti a jsou zakresleny v mapě. Každé chybějící slovo nutí uživatele znovu přeformulovat obsah zprávy anebo hledat možnost vyjádření opisem, což bývá zpravidla delší a i časově náročnější. Z tohoto důvodu by si měli specialisté druhů vojsk sestavovat slovníky pomůcek utajeného velení v souladu s celkovou metodikou své práce.

Použitý systém utajování

rovněž přímo ovlivňuje rozsah mnohomluvnosti. Zprávy se kódují zpravidla pomocí 3—4místných číselných znaků. Třímístný číselný kód je pro uživatele výhodnější. V zásadě však oba způsoby kódování jsou málo efektivní, protože jedním 3—4místným číselným znakem se předává 1 slovo nebo i skupina slov. V souhlase s požadavky na velení požadujeme, aby se počet slov přenášených jedním číselným znakem zvýšil tak, aby alespoň 2 číselné znaky jednoho trojčíslí byly nositeli dílčích informací. Např.: ŽÁDÁM o...

	3	
zničení	2 1	bat. HJ v prost. ○
napadení	6 4	zjišť. baterie atom. dělva
umlčení	5 8	hlášeného dělostřel.
upřesnění	9 5	hlášeného soustřed. soustřed.
sledování	3 2	přisunovaných proudů nepř.

atd.

	5	
pokračuje, -i v	4 2	ve směru →
proniká (útočí)	1 3	ve směru na → ○
přechází do útoku	7 5	oboustranně ○
zvolna postupuje	9 8	v nařízeném směru
pronásleduje, -i nepřítele	6 7	v dosavadním směru

atd.

Potom např. trojčíslí:

321 = Žádám o zničení bat. HJ v prostoru... (každá tečka = 1 bod KM)

322 = Žádám o zničení přisunovaných proudů nepřítel

392 = Žádám upřesnění zpráv o přisunovaných proudech nepřítel

543 = Pokračuji v útoku ve směru na —————→ ○

562 = Pronásleduji nepřítel ve směru. —————→.

Tento systém snižuje počet trojčíslí (tím i mnohomluvnost) v jednom kódogramu o 40—60 %. Míra úspor bude závislá na kvalitě uspořádání a sladění pojmů, jen na sebe navazují.

V dosavadních systémech nejsou jednoznačně a závazně vyřešeny přechody pro čtení kódované mapy, čísel, hodin, minut, dat a zpětný přechod na opětovné čtení textu. Např.

útočí ve směru / ČTI KM / 021-456 / 058-329 / ČTI TEXT /
 raněných / ČTI ČÍSLA / 2 / 4 / ČTI TEXT /
 v hodin / 09 / 30 /
 dne / ČTI ČÍSLA / 28 / 01 / ČTI TEXT / apod.

Takový (anebo jemu podobný) systém ztěžuje orientaci v textu, zbytečně jej prodlužuje o trojčíslí, jimiž se překódovávají oznamovatelé a o trojčíslí, jimiž se překódování jednotlivé číslice. Tato situace si nutně vyžaduje ujednacení v tom smyslu, aby se tzv. „OZNAMOVATELŮ“ používalo co nejméně a čísla předávala v logických celcích. Bude výhodné připojovat oznámení pro přechod na čtení kódované mapy přímo k těm termínům, kde je to logické, se současným udáním počtu bodů z KM. Např.: „Pokračuji v útoku ve směru. —————→.“, kdy každá tečka představuje jeden bod z KM. Tím odpadne nutnost použít oznamovatelů „ČTI KM“, „ČTI TEXT“, poněvadž automaticky po určení 2 bodů z KM se pokračuje ve čtení textu.

Podobně k jiným termínům, kde je to účelné, se připojí oznámení pro čtení čísel (hodin). Systém překódování číslíc se uzpůsobí tak, abychom mohli jedním trojčíslicím předat číslice od 1—999, hodiny i minuty, dny i měsíce. Např.:

d n e ...

hod. ... / ... min.

5	0	2	9	0	tohoto měsíce
4	1	3	8	1	„
3	2	4	7	2	„
2	3	5	6	3	„
1	0	6	5	4	min. měs.
0	1	7	4	5	„
9	2	8	3	6	budoucího měsíce
8	0	9	2	7	„
7	1	0	1	8	pobudouc. měsíce
6	2	1	0	9	„

9	0	0	1	4	05'
8	1	9	2	5	10'
7	2	8	3	6	15'
6	0	7	4	7	25'
5	1	6	5	8	30'
4	2	5	6	9	35'
3	8	4	7	0	45'
2	1	3	8	1	50'
1	2	2	9	2	55'
0		1	0	3	00'

Potom např.:

531 = 08. tohoto měsíce

877 = 14 hodin 25'

346 = 27. budoucího měsíce

256 = 16 hodin 15' apod.

V každém kódogramu je nutné překontrolovat průměrně 7 bodů z kódované mapy, což se rovná 14 trojčíslicím. Stojí za to, aby vojenští zlepšovatelé vynalezli hospodárnější způsob, pokud možno aby se 1 bod = 1 až 1½ trojčíslic, což by přineslo snížení o dalších 7—4 trojčíslic.

Mělo by se též ujednotit a zjednodušit i záhlaví a podpis na kódogramech tak, aby se odstranila jejich duplicita se spojovacími údaji.

Doposud jsem rozebral jen kvantitativní vztahy informací, předávaných formou „Bojových hlášení“. Závažné jsou i vztahy kvalitativní.

Příčina nedostatků u obou vztahů je stejná. Nemí ujednoceno CO HLÁSIT A JAK TO HLÁSIT. Pokud tyto základní otázky nebudou vyřešeny, a to závazně a jednotně pro celou armádu, zůstanou všechny výzvy za snížení mnohomluvnosti jen přáními. Pokusme se na tyto otázky odpovědět.

CO HLÁSIT?

Na tuto otázku obecně odpovídají mnohé články našich předpisů. Vzhledem k bohatosti forem boje nemůžeme jednoznačně stanovit konkrétní obsah hlášení. Ten bude vždy závislý na vzniklé situaci a na čase, který máme k dispozici. **Základním kritériem však vždy bude**

1. HLÁSIT JEN TO, CO NADŘÍZENÝ BEZPODMÍNEČNĚ POTŘEBUJE K ŘÍZENÍ, tj. jen takovou změnu stavu, která má význam pro řízení, vyvolává nutnost reakce řídicího orgánu, nutnost korekce parametrů řízené soustavy cestou povelových informací. Při konkrétní formulaci a při dodržení výše uvedených zásad pak

2. JEN TAKOVÉ INFORMACE, KTERÉ NELZE VYČÍST Z MAPY, a

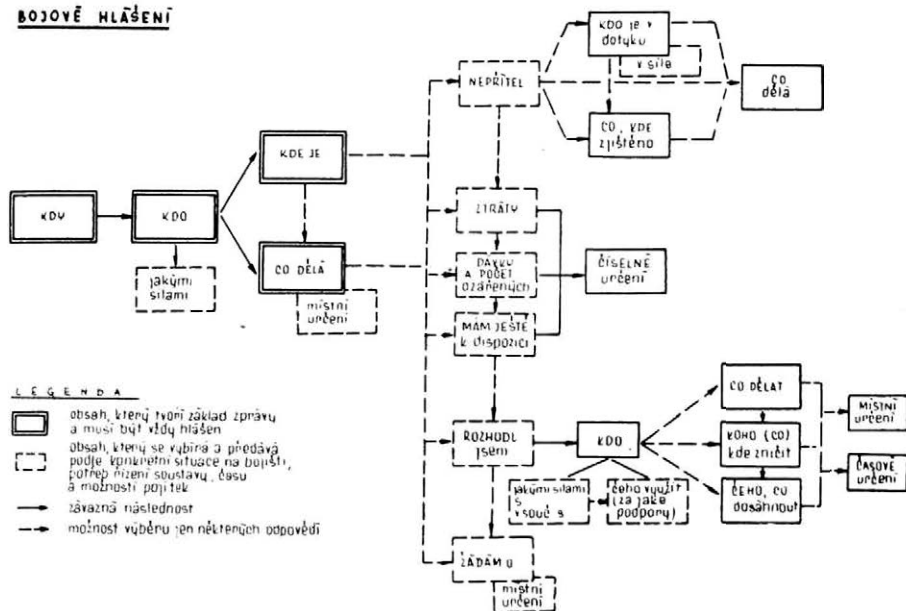
3. TO, O ČEM VÍME, ŽE NADŘÍZENÝ NEMŮŽE ZNÁT, NEBO PŘEDPOKLÁDÁM, ŽE NEZNÁ!

Dodržování těchto zásad velmi usnadňuje proces výběru potřebných informací.

IAK HLÁŠIT?

Ujednocení struktury hlášení je pro zvýšení celkové efektivity nezbytné. Vybrané informace musí být odesílány podle důležitosti tak, aby byla snadná orientace v obsahu a aby při případné ztrátě spojení odeslaná část zprávy umožňovala veliteli rozhodnout se. Na základě analýzy prvků „hlášení“ a vytyčení požadavků pokládám za výhodné toto schéma „Bojového hlášení“ (**viz schéma**).

BOJOVĚ HLÁŠENÍ

Ke konkrétnímu řízení boje potřebuje řídící orgán vždy znát odpovědi na otázky KDY, KDO, KDE JE A CO DELÁ? Máme-li dostatek času a výhodné spojovací podmínky, můžeme rozšířit tento základ o další informace.

Na taktickém stupni předáváme informace většinou v jazykové formě — psané anebo mluvené. Odpověď na otázku „jak hlásit“ je tedy velmi úzce spjata s používáním velitelského jazyka. Jednotné zásady pro jeho aplikaci nemáme dosud stanoveny. Uvedené schéma napomáhá jazykovému zformulování informací tím, že koncentruje myšlení na konkrétní otázky a odpovědi. Ve správném a promyšleném používání velitelského jazyka jsou ještě skryty velké rezervy, jež mají přímý vliv na celkovou efektivnost velení.

Ve stadiu výzkumu je mimo jiné i **problém zhuštění velitelského jazyka**. Jedním z projevů zhuštění jazyka je vynechávání anebo nahrazování celých slov či slovních spojení. Velké množství ustálených vojenských termínů a terminologických sousoví je pro takovýto způsob racionalizace vyjadřování příznivé. Pro konkrétní aplikaci musíme však vypracovat soustavu pravidel a optimalizovat velitelský jazyk, což mimo jiné spočívá i ve snížení počtu termínů. Např.:

Číslování vlastních jednotek je velmi různorodé a značně variabilní. Ve slovnících pomůcek utajeného velení se proto musí ponechávat mnoho místa pro dopisování skutečného číslování. Tuto praxi je však možno změnit na základě domluvy. Místo konkrétního 1/26, 2/38, 3/4, 4/12 msp (tp) můžeme používat 1., 2., 3., 4. prapor. Podobně místo 4. 6. 28 msp (tp) můžeme používat 1., 2., 3., 4. pluk za předpokladu, že pluk

(prapor) s nejnižším skutečným číselným označením budeme vždy považovat za 1. pluk (prapor), druhé nejnižší skutečné číselné označení pak vždy za 2. pluk (prapor) apod. V zobecnění můžeme ještě pokračovat. Místo 1., 2., 3., 4. pluk (prapor) můžeme používat 1., 2. ... jednotka a příslušnost k pluku (divizi, armádě) pak identifikovat podle podpisu anebo volacího znaku odesílatele. Tento princip je možné uplatňovat i u jiných druhů vojsk.

Když tuto dohovořenou skutečnost pak spojíme s pravidly o pořadí informací v hlášení (podle schématu) s dokonalým využitím mapy, dosáhneme tento efekt:

[místo 1., 2., ... jednotka můžeme nyní používat jen 1. (2., 3., 4.) — že jde o jednotku, je jasné z pořadí zprávy].

Znění zprávy podle vžitých zvyklostí	Počet slov	Upravené znění podle dohovořených pravidel			Počet slov	Úspora v %
		KDO?	KDE JE?	CO DĚLÁ?		
15 tp bojuje na čáře F,G. Zvolna postupuje ve směru G,D.	14	2.	F,G	Zvolna postupuje na D	7	50 %
8 msp je soustředěn v prostoru A,B,C	10	1.	A,B,C	soustředěn	5	50 %
28 msp na přesunu dosahuje čelem C	8	3.	čelem C		3	62,5 %
34 msp ovládl hlavní přechody přes státní hranici v úseku A, B. Pokračuje v útoku ve směru B,D.	20	4.	A,B	útočí na D	6	70 %

Příklady ukazují, že se vyplatí uvažovat o tom, jak zprávy předávat. Možností zhuštění velitelského jazyka je hodně. Praktické využití těchto možností vyžaduje však soustavnou práci vojenskovědeckých pracovníků a pomoc pracovníků od vojsk. Míra vynaloženého úsilí se přímo odrazí ve zvýšené účinnosti velení.

Některí pracovníci z praxe zastávají názor, že nová technika, jež se zavádí v souvislosti s mechanizací a automatizací velení, automaticky vyřeší všechny nedostatky a že tedy již „nestojí za to“ zdokonalovat současnou „rukodělnou techniku“. To je idealizace techniky. I když budou používány sebedokonalější stroje, musí do nich člověk vložit velmi promyšlené, jasné, přesné a stručné vstupní údaje a instrukce. Ani pak nebude možné trpět mnohomluvností. Nesouhlasím ani s názory, že „Utajovače“ jednorázově vyřeší problém předávání zpráv, že budeme mluvit otevřeně, stroj si zprávu sám zašifruje, předá, dešifruje a opět zprávu otevřeně vytiskne. To si jistě všichni přejeme. Není ale možné, aby stroj předával tak rozsáhlé a nekvalitně zpracované zprávy jako dosud. Současnost i budoucnost si proto vyžadují, abychom neustále rozpracovávali otázky racionalizace velitelského jazyka a současně zdokonalovali pracovní pomůcky, které používáme v procesu sběru, třídění a výdeje informace.